

УДК 614(477)

Федоришина Л.М.,
канд. екон. наук, доцент, наук. співроб. відділу
дослідження митних ризиків,
Науково-дослідний центр митної справи
Науково-дослідного інституту фіскальної політики УДФСУ

ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОГО СТАНУ ЗДОРОВ'Я ДИТЯЧОГО НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Fedoryshyna L.M.,
cand.sc.(econ), assoc. prof., research fellow at the
department research customs risks,
Research Center of Customs Affair
of Research Institute Fiscal Policy of USFSU

RESEARCH OF THE CURRENT STATE OF HEALTH OF THE CHILDREN'S POPULATION OF UKRAINE

Постановка проблеми. Загальновідомо, що діти – майбутнє нації, а від стану їхнього здоров'я залежить, насамперед, можливість відтворення майбутніх поколінь. На фоні того, що протягом останніх років зростає неінфекційна захворюваність дітей, залишається досить високою малюкова смертність, поширюється соціальне сирітство, проблеми здоров'я дитячого населення України лише загострилися. Ці проблеми привертають увагу не лише медиків, а й фахівців з інших галузей знань – демографів, географів, соціологів, економістів, управлінців, психологів та інших спеціалістів, що підкреслює важливість та необхідність аналітичного дослідження стану здоров'я дитячого населення в контексті його захворюваності за основними класами хвороб.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню стану здоров'я дітей присвячено чимало праць науковців. Загальна оцінка стану здоров'я дітей стала предметом досліджень О. Дудіної, А. Терещенко [1], Л. Шевчук, Л. Кравчук [2]. З медичної точки зору проблеми здоров'я дитячого населення проаналізовано в роботах Л. Засипки, Н. Вегержинської, Ю. Максименко [3], Т. Кульчицької [4–5], Р. Мойсеєнко [5–7], Н. Панчишин, В. Смірної, О. Галицької-Хархаліс [8]; з географічної точки зору - М. Петровської [9] та О. Романів [10], зокрема в контексті виявлення чинників, що формують потенціал здоров'я дітей певного регіону. Вплив екологічних факторів на стан здоров'я дітей відображено у роботах Ю. Антипкіна [11] та О. Бердник [12]. На важливості збереження здоров'я дітей наголошує В. Загородній [13–14], а К. Жилка [15] акцентує увагу на тому, що сьогоденний стан здоров'я дітей є результатом державного управління в системі охорони здоров'я.

Варто зазначити, що стан здоров'я дітей в Україні практично щорічно аналізується на різних рівнях (міжнародному, державному, регіональному) і є одним із пріоритетів держави, проте, на жаль, не вироблено й досі дієвого механізму покращення здоров'я дитячого населення, що зумовлює необхідність подальших досліджень в цьому напрямі.

Постановка завдання. Мета статті – дослідження на основі статистичних даних сучасного стану здоров'я дитячого населення України та виявлення на цій основі регіональних відмінностей.

Виклад основного матеріалу дослідження. За даними Державного комітету статистики, кількість дітей віком від 0 до 17 років зменшилася з 13305,0 тис. осіб у 1990 р. до 7615,6 тис. осіб у 2016 р., тобто в 1,75 рази (на 5689,4 тис. осіб). Одночасно, за цей же період кількість осіб старше 60 років зросла, їх частка на кінець 2016 року складає приблизно 22,51%, значне зростання їх чисельності зафіксоване у 1997–2001 рр. [16]. Питома вага населення у віці 0-17 років за 1990–2016 рр. зменшилася із 25,81% до 17,96%, що є досить негативним особливо на фоні зменшення загальної чисельності населення за цей період лише на 18%.

Щорічне зменшення кількості дітей віком від 0 до 18 років пояснюється, в значній мірі, зменшенням кількості народжених, адже протягом 1991–2016 рр. в Україні мав місце від'ємний природний приріст, який почав дещо зменшуватися після 2005 року в результаті реалізації ряду заходів (наприклад, доплата матерям після народження дитини), проте останніми роками його значення знову зростає в динаміці. Демографічна ситуація України продовжує залишатися складною (табл. 1).

Так, на кінець 2016 р. чисельність населення складала 42,4 млн. осіб, з них 7,62 млн. осіб – діти у віці 0-17 років, тобто 18%. Найбільша частка дітей у віці 0-17 років в загальній чисельності населення регіону зареєстрована у Рівненській (24,0%), Закарпатській (23,3%), Волинській (23,0%),

Чернівецькій (20,4%) та Івано-Франківській (20,2%) областях, а найменша – у Луганській (13,8%), Донецькій (14,7%), Сумській (15,7%), Харківській (15,9%), Полтавській (16,5%) областях. Варто зазначити, що низькі значення показників по Луганській та Донецькій областях зумовлені неможливістю отримання офіційних статистичних даних по окупованих територіях Донбасу, що «викривлює» дещо загальну картину.

Таблиця 1

Характеристики населення у 2016 році

	Чисельність населення, осіб		Питома вага населення у віці 0-17 років, %		Середній вік населення, років
	усього	у віці 0-17 років	в загальній чисельності регіону	в загально-українському вимірі	
Україна	42414905	7615606	18,0	3,82	41,1
Вінницька	1583272	290721	18,4	3,14	41,3
Волинська	1038226	239298	23,0	7,55	37,7
Дніпропетровська	3227102	575268	17,8	8,19	41,3
Донецька	4231172	623875	14,7	3,18	43,9
Житомирська	1241251	241804	19,5	3,83	40,5
Закарпатська	1255944	292011	23,3	3,86	37,0
Запорізька	1738699	294190	16,9	3,66	42,0
Івано-Франківська	1377189	278810	20,2	4,31	39,1
Київська	1728692	328543	19,0	2,24	40,4
Кіровоградська	959341	170555	17,8	3,97	41,8
Луганська	2190693	302059	13,8	6,37	44,4
Львівська	2515657	484887	19,3	2,74	39,7
Миколаївська	1149411	208448	18,1	6,03	40,9
Одеська	2375456	459355	19,3	3,08	39,9
Полтавська	1418990	234610	16,5	3,65	42,2
Рівненська	1161703	278313	24,0	2,28	37,1
Сумська	1102337	173342	15,7	2,62	42,7
Тернопільська	1055941	199477	18,9	5,60	40,3
Харківська	2685552	426248	15,9	2,60	41,8
Херсонська	1054217	197837	18,8	3,13	40,6
Хмельницька	1282104	238575	18,6	2,67	41,2
Черкаська	1227578	203095	16,5	2,42	42,5
Чернівецька	905055	184442	20,4	2,16	38,9
Чернігівська	1024870	164519	16,1	6,90	43,3
м. Київ	2884453	525324	18,2	3,82	39,6

Джерело: складено і розраховано автором за [17]

Якщо ж аналізувати частку дітей у віці 0-17 років кожного регіону в загальній чисельності дітей віком до 17 років по Україні в цілому, то найвища вона у Дніпропетровській (8,19%), Волинській (7,55%), Чернігівській (6,90%), Луганській (6,37%) та Миколаївській (6,03%) областях, а найменша – у Київській (2,24%), Рівненській (2,28%), Харківській (2,60%), Сумській (2,62%) та Львівській (2,74%) областях.

Середній вік населення при цьому на кінець 2016 р. становив 41,1 років. При цьому, за рахунок вищої питомої ваги населення у віці 0-17 років в загальній чисельності по регіону, спостерігається менший середній вік населення, ніж в середньому по Україні, в таких областях, як: Закарпатська (37 років), Рівненська (37,1 років), Волинська (37,7 років), Чернівецька (38,9 років), Івано-Франківська (39,1 років). Значно вищим, ніж середній вік населення по Україні, є у таких областях, як: Луганська (44,4 років), Донецька (43,9 років), Чернігівська (43,3 років), Сумська (42,7 років), Черкаська (42,5 років), Полтавська (42,2 років). Знову ж зауважимо, що дані по Луганській та Донецькій областях не відображають реальної ситуації. В цілому констатуємо, що лише в 12 регіонах та м. Київ середній вік населення менший, ніж середній показник по Україні.

На тлі скорочення кількості дітей загалом і народжених зокрема відбувається зростання захворюваності дітей (табл. 2–3).

Таблиця 2

**Розподіл захворювань дітей віком 0-17 років за класами хвороб в Україні
(система Міністерства охорони здоров'я України)**

кількість уперше зареєстрованих випадків захворювань

Назва класів хвороб відповідно до МКХ - 10	Рік					
	2000	2005	2010	2014	2015	2016
1	2	3	4	5	6	7
Усі захворювання	12502383	11427803	11757741	9767539	9706956	10020593
Темп росту, %	-	91,40	102,89	83,07	99,38	103,23
у тому числі						
деякі інфекційні та паразитарні хвороби	614783	504648	413202	360531	347053	344208
Темп росту, %	-	82,09	81,88	87,25	96,26	99,18
новоутворення	26481	27323	27083	26062	26211	25943
Темп росту, %	-	103,18	99,12	96,23	100,57	98,98
хвороби крові, кровотворних органів та окремі порушення із залученням імунного механізму	175569	155801	133598	102209	101559	98552
Темп росту, %	-	88,74	85,75	76,50	99,36	97,04
хвороби ендокринної системи, розладу харчування, порушення обміну речовин	313891	220439	175900	124337	119579	115024
Темп росту, %	-	70,23	79,80	70,69	96,17	96,19
розлади психіки та поведінки	71539	56442	46923	32517	32604	30755
Темп росту, %	-	78,90	83,13	69,30	100,27	94,33
хвороби нервової системи	184653	188813	177795	144561	140494	135564
Темп росту, %	-	102,25	94,16	81,31	97,19	96,49
хвороби ока та придаткового апарату	434668	399819	388030	330046	328805	318201
Темп росту, %	-	91,98	97,05	85,06	99,62	96,77
хвороби вуха та соскоподібного відростка	383357	348304	342291	301127	298376	289989
Темп росту, %	-	90,86	98,27	87,97	99,09	97,19
хвороби системи кровообігу	92592	84319	86544	66391	64238	59745
Темп росту, %	-	91,07	102,64	76,71	96,76	93,01
хвороби органів дихання	7562564	7145142	7847792	6523545	6514271	6878874
Темп росту, %	-	94,48	109,83	83,13	99,86	105,60
хвороби органів травлення	527042	464074	425456	356854	349407	346143
Темп росту, %	-	88,05	91,68	83,88	97,91	99,07
хвороби шкіри та підшкірної клітковини	734403	655562	603561	512320	498535	493089
Темп росту, %	-	89,26	92,07	84,88	97,31	98,91
хвороби кістково-м'язової системи та сполучної тканини	325272	283584	255762	201818	198321	198208
Темп росту, %	-	87,18	90,19	78,91	98,27	99,94
хвороби сечостатевої системи	279080	271852	246370	192735	193890	191007
Темп росту, %	-	97,41	90,63	78,23	100,60	98,51
вагітність, пологи та післяпологовий період	325272	283584	255762	201818	198321	198208
Темп росту, %	-	87,18	90,19	78,91	98,27	99,94

продовження табл. 2

1	2	3	4	5	6	7
окремі стани, що виникають у перинатальному періоді	127145	97744	75876	57309	54986	52767
Темп росту, %	-	76,88	77,63	75,53	95,95	95,96
уроджені аномалії (вади розвитку), деформації і хромосомні порушення	54966	47293	47317	43258	43794	42841
Темп росту, %	-	86,04	100,05	91,42	101,24	97,82
симптоми, ознаки та відхилення від норми, що виявлені під час лабораторних та клінічних досліджень, не класифіковані в інших рубриках	57085	22450	17700	15011	15009	15127
Темп росту, %	-	39,33	78,84	84,81	99,99	100,79
травми, отруєння та деякі інші наслідки дії зовнішніх причин	525710	443827	439970	372607	375893	381162
Темп росту, %	-	84,42	99,13	84,69	100,88	101,40

Джерело: складено і розраховано автором за [18]

Таблиця 3

Рівень захворюваності дітей віком 0-17 років за класами хвороб в Україні (система Міністерства охорони здоров'я України)

кількість уперше зареєстрованих випадків захворювань на 100000 дітей віком 0-17 років включно

Назва класів хвороб відповідно до МКХ - 10	Рік					
	2000	2005	2010	2014	2015	2016
1	2	3	4	5	6	7
Усі захворювання	114403	127463	146200	128439	127482	131594
Темп росту, %		111,42	114,70	87,85	99,25	103,23
у тому числі						
деякі інфекційні та паразитарні хвороби	5626	5629	5138	4741	4558	4520
Темп росту, %		100,05	91,28	92,27	96,14	99,17
новоутворення	242	305	337	343	344	341
Темп росту, %		126,03	110,49	101,78	100,29	99,13
хвороби крові, кровотворних органів та окремі порушення із залученням імунного механізму	1607	1738	1661	1344	1334	1294
Темп росту, %		108,15	95,57	80,92	99,26	97,00
хвороби ендокринної системи, розладу харчування, порушення обміну речовин	2872	2459	2187	1635	1570	1511
Темп росту, %		85,62	88,94	74,76	96,02	96,24
розлади психіки та поведінки	655	630	583	428	428	404
Темп росту, %		96,18	92,54	73,41	100,00	94,39
хвороби нервової системи	1690	2106	2211	1901	1845	1780
Темп росту, %		124,62	104,99	85,98	97,05	96,48
хвороби ока та придаткового апарату	3977	4459	4825	4340	4318	4179
Темп росту, %		112,12	108,21	89,95	99,49	96,78
хвороби вуха та соскоподібного відростка	3508	3885	4256	3960	3919	3808
Темп росту, %		110,75	109,55	93,05	98,96	97,17
хвороби системи кровообігу	847	940	1076	873	844	785
Темп росту, %		110,98	114,47	81,13	96,68	93,01
хвороби органів дихання	69202	79695	97583	85782	85552	90336
Темп росту, %		115,16	122,45	87,91	99,73	105,59

продовження табл. 3

1	2	3	4	5	6	7
хвороби органів травлення	4823	5176	5290	4692	4589	4546
Темп росту, %		107,32	102,20	88,70	97,80	99,06
хвороби шкіри та підшкірної клітковини	6720	7312	7505	6737	6547	6475
Темп росту, %		108,81	102,64	89,77	97,18	98,90
хвороби кістково-м'язової системи та сполучної тканини	2976	3163	3180	2654	2605	2603
Темп росту, %		106,28	100,54	83,46	98,15	99,92
хвороби сечостатевої системи	2554	3032	3063	2534	2546	2508
Темп росту, %		118,72	101,02	82,73	100,47	98,51
вагітність, пологи та післяпологовий період ¹	217	237	168	116	106	92
Темп росту, %		109,22	70,89	69,05	91,38	86,79
окремі стани, що виникають у перинатальному періоді ²	33188	23094	15137	12257	12608	13129
Темп росту, %		69,59	65,55	80,97	102,86	104,13
уроджені аномалії (вади розвитку), деформації і хромосомні порушення	503	527	588	569	575	563
Темп росту, %		104,77	111,57	96,77	101,05	97,91
симптоми, ознаки та відхилення від норми, що виявлені під час лабораторних та клінічних досліджень, не класифіковані в інших рубриках	522	250	220	197	197	199
Темп росту, %		47,89	88,00	89,55	100,00	101,02
травми, отруєння та деякі інші наслідки дії зовнішніх причин	4811	4950	5471	4900	4937	5006
Темп росту, %		102,89	110,53	89,56	100,76	101,40

¹На 100 000 дівчат віком 0-17 років.

²На 100 000 дітей віком до 1 року.

Джерело: складено і розраховано автором за [18]

Аналіз даних табл. 2 свідчить, що на кінець 2016 р. загальна кількість захворювань дітей у віці 0-17 років відносно 2000 р. зменшилась – на 2481790 випадків або 19,85%. Якщо ж аналізувати два останні роки, то маємо збільшення кількості захворювань у 2016 р. відносно даних 2015 р. на 3,23%.

Дослідження кількості захворювань населення віком 0-17 років за класами хвороб показало, що у 2016 р. відносно 2000 р. відбулося зменшення кількості захворювань по усіх класах, але найбільше по таких, як – симптоми, ознаки та відхилення від норми, що виявлені під час лабораторних та клінічних досліджень, не класифіковані в інших рубриках (в 3,77 раза); хвороби ендокринної системи, розладу харчування, порушення обміну речовин (в 2,73 раза) та окремі стани, що виникають у перинатальному періоді (в 2,41 раза), що можна пояснити розвитком медицини та впровадженням передових новітніх технологій за цей період часу. За останні два роки приріст кількості захворювань серед дитячого населення спостерігаємо за такими класами хвороб, як: хвороби органів дихання (+5,60%); симптоми, ознаки та відхилення від норми, що виявлені під час лабораторних та клінічних досліджень, не класифіковані в інших рубриках (+0,79%); травми, отруєння та деякі інші наслідки дії зовнішніх причин (+1,40%).

Деяко інша ситуація складається, якщо дослідити рівень захворюваності населення віком 0-17 років за класами хвороб, зокрема кількість вперше зареєстрованих випадків захворювань на 100000 дітей віком 0-17 років включно (табл. 3). Так, кількість усіх захворювань на 100000 дітей віком 0-17 років зросла на 15,03% за період 2000–2016 рр., найбільше у 2000–2005 рр. (+11,42%) та 2005–2010 рр. (ще +14,70%); протягом 2015–2016 рр. приріст склав 3,23%. Характерним є те, що протягом 2014–2016 рр. відбувається приріст за такими класами хвороб, як: окремі стани, що виникають у перинатальному періоді (+2,86% і +4,13%), та травми, отруєння та деякі інші наслідки дії зовнішніх причин (+0,76% і +1,40%); в 2016 р. відносно 2015 р. ще додалися хвороби органів дихання (+5,59%) та симптоми, ознаки та відхилення від норми, що виявлені під час лабораторних та клінічних досліджень, не класифіковані в інших рубриках (+1,02%).

Відслідковуємо кількість вперше зареєстрованих випадків захворювань за класами хвороб у віковій групі 0-17 років у 2016 р. в регіональному розрізі. Так, загальна кількість вперше зареєстрованих випадків захворювань по Україні – 10020593, найбільше з них це – хвороби органів дихання (68,65%). Далі йдуть із значним відривом – хвороби шкіри та підшкірної клітковини (4,92%); травми, отруєння та

деякі інші наслідки дії зовнішніх причин (3,80%); хвороби органів травлення (3,45%); деякі інфекційні та паразитарні хвороби (3,44%); хвороби ока та придаткового апарату (3,18%).

Якщо розрахувати питому вагу кількості вперше зареєстрованих випадків захворювань за кожним класом хвороб дітей у віці 0-17 років в розрізі регіонів у 2016 р., то на основі одержаної інформації можна зробити групування регіонів за класами хвороб (табл. 4). При групуванні було обрано по три регіони з найбільшою та найменшою питомою вагою кількості захворювань за кожним класом хвороб. Одразу ж зробимо зауваження, що при попаданні до певної групи Луганської чи Донецької областей (вище вже було сказано, що ми ставимо під сумнів повноту отриманих по цих регіонах результатів в зв'язку із неможливістю зібрати достовірну статистичну інформацію на підконтрольних агресору територіях), було додано ще один регіон.

Таблиця 4

Групування регіонів України за кількістю вперше зареєстрованих випадків захворювань за класами хвороб у віковій групі 0-17 років у 2016 р.

Класи хвороб	Регіони з найбільшою питомою вагою	Регіони з найменшою питомою вагою
1	2	3
Усі захворювання	Дніпропетровська (8,74%) м. Київ (8,50%) Львівська (6,87%)	Луганська (1,53%) Сумська (2,14%) Чернівецька (2,17%) Херсонська (2,29%)
Деякі інфекційні та паразитарні хвороби	Дніпропетровська (7,72%) Одеська (7,40%) Харківська (6,89%)	Луганська (1,62%) Чернівецька (1,95%) Чернігівська (2,23%) Сумська (2,26%)
Новоутворення	Харківська (9,98%) Дніпропетровська (8,11%) Львівська (6,14%)	Луганська (1,09%) Чернігівська (1,61%) Чернівецька (1,87%) Тернопільська (1,98%)
Хвороби крові, кровотворних органів та окремі порушення із залученням імунного механізму	Івано-Франківська (8,43%) Дніпропетровська (8,06%) Рівненська (6,64%)	Луганська (1,32%) Чернігівська (1,77%) Сумська (2,05%) Запорізька (2,45%)
Хвороби ендокринної системи, розладу харчування, порушення обміну речовин	Івано-Франківська (7,91%) Рівненська (7,45%) Дніпропетровська (6,84%)	Луганська (0,96%) Чернігівська (1,38%) Сумська (1,60%) Херсонська (1,64%)
Розлади психіки та поведінки	Одеська (9,42%) Львівська (8,70%) м. Київ (7,37%)	Чернівецька (1,52%) Волинська (1,66%) Луганська (1,91%) Сумська (1,96%)
Хвороби нервової системи	Дніпропетровська (10,30%) Харківська (7,75%) м. Київ (6,70%)	Луганська (1,02%) Кіровоградська (1,86%) Чернігівська (1,72%) Черкаська (1,91%)
Хвороби ока та придаткового апарату	Харківська (8,67%) Дніпропетровська (7,52%) Львівська (7,28%)	Луганська (1,17%) Чернігівська (1,58%) Чернівецька (2,18%) Сумська (2,18%) Житомирська
Хвороби вуха та соскоподібного відростка	Дніпропетровська (9,69%) Львівська (8,49%) м. Київ (8,16%)	Луганська (1,29%) Херсонська (1,46%) Чернігівська (1,96%) Чернівецька (2,05%)
Хвороби системи кровообігу	Харківська (12,42%) Дніпропетровська (8,28%) Рівненська (6,30%)	Кіровоградська (1,46%) Херсонська (1,47%) Чернігівська (1,66%)
Хвороби органів дихання	Дніпропетровська (8,93%) м. Київ (8,50%) Львівська (7,29%)	Луганська (1,64%) Сумська (2,06%) Чернівецька (2,12%) Херсонська (2,29%)
Хвороби органів травлення	Дніпропетровська (8,28%) м. Київ (7,43%) Львівська (7,14%)	Луганська (1,04%) Чернігівська (1,70%) Херсонська (1,81%) Сумська (1,82%)

продовження табл. 4

1	2	3
Хвороби шкіри та підшкірної клітковини	Дніпропетровська (8,94%) м. Київ (7,46%) Харківська (5,93%)	Луганська (1,25%) Чернігівська (2,23%) Сумська (2,23%) Кіровоградська (2,32%) Херсонська (2,39%) Чернівецька (2,39%)
Хвороби кістково-м'язової системи та сполучної тканини	м. Київ (11,20%) Дніпропетровська (9,26%) Львівська (6,29%)	Чернівецька (1,12%) Луганська (1,47%) Чернігівська (1,53%) Кіровоградська (1,88%)
Хвороби сечостатевої системи	Дніпропетровська (10,22%) Харківська (8,81%) м. Київ (8,53%)	Луганська (1,18%) Чернігівська (1,21%) Херсонська (1,93%) Закарпатська (2,03%)
Вагітність, пологи та післяпологовий період	Вінницька (8,04%) Закарпатська (7,57%) Харківська (6,19%)	м. Київ (0,38%) Чернівецька (0,47%) Луганська (1,68%) Сумська (1,71%)
Окремі стани, що виникають у перинатальному періоді	Одеська (8,89%) Харківська (8,54%) Рівненська (6,34%)	Луганська (1,56%) Миколаївська (1,74%) Чернігівська (1,74%) Чернівецька (1,78%) Черкаська (1,97%)
Уроджені аномалії (вади розвитку), деформації і хромосомні порушення	м. Київ (18,02%) Дніпропетровська (9,08%) Харківська (8,98%)	Луганська (0,92%) Чернівецька (1,18%) Сумська (1,36%) Полтавська (1,54%)
Симптоми, ознаки та відхилення від норми, що виявлені під час лабораторних та клінічних досліджень, не класифіковані в інших рубриках	Рівненська (27,88%) Київська (15,97%) Полтавська (8,42%)	Чернівецька (0,00%) Донецька (0,06%) Тернопільська (0,07%)
Травми, отруєння та деякі інші наслідки дії зовнішніх причин	м. Київ (17,43%) Дніпропетровська (7,00%) Одеська (6,12%)	Чернівецька (1,16%) Луганська (1,39%) Тернопільська (2,09%) Херсонська (2,09%) Чернігівська (2,21%)

Джерело: розраховано автором на основі [18]

За результатами групування у 2016 р. найбільша питома вага захворювань серед населення України у віці 0-17 років зафіксована у Дніпропетровській, Львівській областях та м. Києві. Варто відзначити, що майже по кожному класу хвороб в трійку «лідерів» потрапляє Дніпропетровська область, за винятком лише таких класів, як: розлади психіки та поведінки; вагітність, пологи та післяпологовий період; окремі стани, що виникають у перинатальному періоді; симптоми, ознаки та відхилення від норми, що виявлені під час лабораторних та клінічних досліджень, не класифіковані в інших рубриках. Також досить часто в групу регіонів з найбільшою часткою потрапляє м. Київ (11 із 20 позицій), Харківська (10 із 20 позицій) та Львівська (8 із 20 позицій) області.

Щодо регіонів з найменшою питоною вагою, то по усім захворюванням у віці 0-17 років в 2016 р. в цю групу увійшли Луганська, Сумська, Чернівецька та Херсонська області. Якщо відкинути отримані результати по Луганській області із зазначених нами вище причин, то найменша частка захворювань дітей віком до 17 років за класами хвороб спостерігається у Чернівецькій і Чернігівській (по 14 позицій із 20), Сумській (11 позицій із 20) та Херсонській (9 позицій із 20) областях.

Якщо ж аналізувати кожен регіон в розрізі питокої ваги кількості захворювань за класами хвороб у віці 0-17 років, то найбільш поширеними хворобами майже для усіх регіонів є: хвороби органів дихання (питома вага в діапазоні від 60,26% у Запорізькій області до 75,72% у м. Києві) та хвороби шкіри та підшкірної клітковини (питома вага в діапазоні від 3,91% у Волинській області до 6,46% у Харківській області). Значно меншу частку в регіоні мають: хвороби органів травлення (питома вага в діапазоні від 3,27% у Донецькій області до 6,33% у Чернігівській області); деякі інфекційні та паразитарні хвороби (питома вага в діапазоні від 3,14% у м. Києві до 5,76% в Одеській області); травми, отруєння та деякі інші наслідки дії зовнішніх причин (питома вага в діапазоні від 3,80% у Вінницькій області до 5,25% у Закарпатській області); хвороби ока та придаткового апарату (Волинська область – 3,40%, Херсонська – 4,41%).

Особливе занепокоєння викликає зростання захворюваності населення на онкологічні утворення (табл. 5).

Таблиця 5

Темпи зростання захворюваності населення на злоякісні новоутворення в Україні

	Рік						
	1995	2000	2005	2010	2014	2015	2016
<i>Кількість хворих з уперше в житті встановленим діагнозом</i>							
осіб	158595	156567	157500	156199	134483	134104	134330
- темпи росту, %	-	98,72	100,60	99,17	86,10	99,72	100,17
на 100 000 населення	309,3	317,9	335,6	341,9	314,0	314,2	316,0
- темпи росту, %	-	102,78	105,57	101,88	91,84	100,08	100,57
<i>Кількість хворих, які перебували на обліку в медичних закладах, на кінець року</i>							
осіб	732587	768306	864273	988647	954126	961825	985448
- темпи росту, %	-	104,88	112,49	114,39	96,51	100,81	102,46
на 100 000 населення	1434,2	1567,1	1848,7	2168,2	2231,4	2258,3	2323,4
- темпи росту, %	-	109,27	117,97	117,28	102,91	101,21	102,88

Джерело: сформовано автором на основі [18]

Кількість хворих з вперше в житті встановленим діагнозом в абсолютному значенні за 1995–2016 рр. зменшилась на 24265 осіб, хоча протягом 2015–2016 рр. спостерігаємо зростання на 0,17%. Якщо ж аналізувати показник у розрахунку на 100000 населення, то протягом 2014–2016 рр. маємо незначний щорічний приріст – на 0,08% і 0,57% відповідно, але це ж мається на увазі зростання кількості хворих з вперше діагностованою хворобою; на жаль, тих, хто вже хворіє онкологічною хворобою, в цю цифру не включено, тому масштаби захворювань на онкологічні новоутворення є величезними. Як наслідок, кількість хворих, які перебували на обліку в медичних закладах, зростає в динаміці: за 1995–2000 рр. – на 4,88%, за 2000–2005 рр. – ще на 12,49%, за 2005–2010 рр. – ще на 14,39%, а за 2014–2016 рр. приріст склав 3,27% в цілому. Значно вищими темпами зростає цей показник у розрахунку на 100000 населення.

Що стосується захворюваності дітей на онкологічні новоутворення (табл. 6), то за 2016 р. було встановлено діагноз злоякісного новоутворення 947 дітям у віці 0-17 років.

Таблиця 6

Кількість хворих дітей з уперше в житті встановленим діагнозом злоякісного новоутворення за статтю та віковими групами в Україні у 2016 році

	Усього, осіб	У тому числі		Питома вага, %	
		чоловіки	жінки	чоловіки	жінки
Усього	134330	63552	70778	47,3	52,7
у тому числі у віці, років					
до 1	88	50	38	56,8	43,2
1-4	306	158	148	51,6	48,4
5-9	201	132	69	65,7	34,3
10-14	184	107	77	58,2	41,8
15-17	168	89	79	53,0	47,0
<i>Всього у віці 0-17 років</i>	<i>947</i>	<i>536</i>	<i>411</i>	<i>56,60</i>	<i>43,40</i>
Питома вага у віці 0-17 років, %	0,70	0,84	0,58	-	-

Джерело: сформовано автором на основі [18]

Із загальної кількості хворих переважна кількість – хлопчики (56,60%). Що стосується вікового розподілу, то найбільше встановлено діагноз злоякісного новоутворення у віковій групі 1-4 роки (32,32%) та 5-9 років (21,22%). В цілому питома вага вперше зареєстрованих захворювань на злоякісні новоутворення по віковій групі 0-17 років в загальній кількості таких випадків по Україні є незначною – лише 0,70%.

Слід зазначити, що на загальний стан здоров'я дівчат у віковій групі до 17 років і подальшу їхню можливість стати матерями, зберегти гарне жіноче здоров'я також впливає, крім інших факторів, й переривання вагітності (табл. 7).

Таблиця 7

Кількість переривань вагітності (абортів)¹ у віці 0-17 років в Україні

Роки	Усього	З них у дівчат віком (включно)		Питома вага, %	
		до 14 років	15-17 років	до 14 років	15-17 років
2008	217413	103	3836	0,05	1,76
2009	194845	83	3012	0,04	1,55
2010	176774	84	2433	0,05	1,38
2011	169131	85	2186	0,05	1,29
2012	153147	76	1869	0,05	1,22
2013	147736	54	1685	0,04	1,14
2014	116104	51	1170	0,04	1,01
2015	106357	44	1019	0,04	0,96
2016	101121	56	875	0,06	0,87

¹Загальна кількість абортів наведена включно з міні-абортами, тобто абортами, що здійснені протягом раннього періоду вагітності методом вакуум-аспірації.

Джерело: сформовано автором на основі [18]

Кількість абортів зменшилась протягом 2008–2016 рр. у віковій групі до 14 років майже у два рази, а у віковій групі 15–17 років – в 4,38 рази, що є позитивним. Таким чином, питома вага кількості абортів дівчатами у віці до 17 років зменшилась із 1,81% у 2008 р. до 0,92% у 2016 р., на що, можливо, вплинуло збільшення поінформованості на тему безпечного сексу та ймовірних наслідків перерваної вагітності у ранньому віці.

Висновки з проведеного дослідження. Підсумовуючи проведене дослідження стану здоров'я дитячого населення України, можемо зробити наступні висновки:

– чисельність дитячого населення зменшується в динаміці як в абсолютному, так і відносному вимірі. Частка населення у віці 0-17 років у 2016 р. становила 18%, при цьому середній вік населення – 41,1 років. Найбільша частка дітей у віці 0-17 років в загальній чисельності населення регіону зареєстрована у Рівненській, Закарпатській та Волинській областях, а найменша – у Сумській, Харківській та Полтавській областях;

– загальна кількість захворювань дітей у віці 0-17 років у 2016 р. відносно 2000 р. зменшилась на 19,85%, проте протягом останніх двох років кількість захворювань зросла. Зокрема приріст спостерігаємо за такими класами хвороб, як: хвороби органів дихання; симптоми, ознаки та відхилення від норми, що виявлені під час лабораторних та клінічних досліджень, не класифіковані в інших рубриках; травми, отруєння та деякі інші наслідки дії зовнішніх причин;

– найбільша питома вага захворювань серед населення України у віці 0-17 років зафіксована у Дніпропетровській, Львівській областях та м. Києві, а найменша – в Луганській, Сумській, Чернівецькій та Херсонській областях. Варто зазначити, що результати по Луганській та Донецькій областях, отримані під час дослідження, вважаємо такими, що не відображають реальної ситуації, оскільки в офіційній статистичній інформації відсутні дані по окупованій території Донбасу;

– найбільш поширеними хворобами майже для усіх регіонів є хвороби органів дихання і хвороби шкіри та підшкірної клітковини.

Таким чином, результати об'єктивного аналізу здоров'я дитячого населення повинні стати основою розробки дієвої концепції формування і збереження здоров'я дитячого населення як основи здоров'я та безпеки українського народу, його репродуктивного, інтелектуального й трудового потенціалу.

Література

1. Дудіна О.О., Терещенко А.В. Ситуаційний аналіз стану здоров'я дитячого населення. *Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України*. 2014. № 2 (60). С. 49-57.
2. Шевчук Л.Т., Кравчук Л.М. Дитяче здоров'я України: стан, загрози та ймовірні перспективні зміни. *Сталий розвиток економіки: [всеукр. наук.-виробн. журнал]*. 2011. № 6 (9). С. 169-173.
3. Засыпка Л.И., Вегержинская Н.Д., Максименко Ю.А. Анализ состояния здоровья детского населения. *Здоровье женщины*. 2009. № 8 (44). С. 156-158.
4. Кульчицька Т.К. Стан здоров'я дітей: регіональний аспект. *Лікарня в ХХІ столітті: управління та організація медичної допомоги*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. Київ, 2008. С. 90-91.
5. Мойсеєнко Р.О., Соколовська Я.І., Кульчицька Т.К., Бухановська Т.М. Аналіз та тенденції захворюваності дитячого населення України. *Современная педиатрия*. 2010. № 3(31). С. 13-17.

6. Моїсеєнко Р. Лише 30% українських школярів витримують уроки фізкультури без ризику для здоров'я. URL: <http://zik.com.ua/ua/news/2010/03/02/219182> (дата звернення: 03.01.2018).
7. Моїсеєнко Р.О. Охрана здоровья матерей и детей в Украине: проблемы и перспективы. *Здоровье женщины*. 2011. № 3 (15). С. 8-16.
8. Панчишин Н.Я., Смірнова В.Л., Галицька-Хархаліс О.Я. Захворюваність дитячого населення України та чинники, які впливають на здоров'я дітей. *Актуальні питання педіатрії, акушерства та гінекології*. 2011. № 2. С. 131-132.
9. Петровська М., Пантилей В., Артеменко О. Чинники формування потенціалу здоров'я дитячого населення Львівської області. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: географія*. 2015. № 2. С. 44-53.
10. Романів О.Я. Медико-географічні основи здоров'я дитячого населення (на матеріалах Хмельницької області): автореф. дис. ... канд. географ. наук: 11.00.02 / Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2003. 17 с.
11. Антипкін Ю.Г. Стан здоров'я дітей в умовах дії різних екологічних чинників. URL: <http://m-l.com.ua/?aid=438> (дата звернення: 02.01.2018).
12. Бердник О.В. Основні закономірності формування здоров'я дитячого населення, що проживає в регіонах з різною екологічною ситуацією: автореф. дис. ... д-ра мед. наук: 14.02.01 / Інститут гігієни та медичної екології ім. О.М. Марзєєва АМН України. Київ, 2003. 40 с.
13. Загородній В.В. Збереження здоров'я дитячого населення – найважливіше завдання суспільства. *Безпека життєдіяльності в освіті*. 2012. № 5(17). С. 2-5.
14. Загородній В.В. Сучасні проблеми здоров'я дитячого населення шкільного віку та шляхи їх вирішення. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт*. 2015. Вип. 129, Т. 3. С. 141-144. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuPN_2015_129%283%29__34 (дата звернення: 03.01.2018).
15. Жилка К.І. Стан здоров'я дітей України як результат державного управління в системі охорони здоров'я. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. № 14. С. 129-133.
16. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 03.01.2018).
17. Населення України за 2016 рік: демографічний щорічник / Відпов. за випуск М.Б. Тімоніна. Київ: Державна служба статистики України, 2017. 133 с.
18. Заклади охорони здоров'я та захворюваність населення України у 2016 році: статистичний бюлетень / Відпов. за випуск О.О. Кармазіна. Київ: Державна служба статистики України, 2017. 89 с.

References

1. Dudina, O.O. and Tereshchenko, A.V. (2014), "Situational analysis of children's health", *Visnyk sotsialnoi hihiieny ta orhanizatsii okhorony zdorovia Ukrainy*, no. 2(60), pp. 49-57.
2. Shevchuk, L.T. and Fedoryshyna, L.M. (2011), "Children's health of Ukraine: state, threats and probable future changes", *Stalyi rozvytok ekonomiky : [vseukr. nauk.-vyrobn. zhurnal]*, no. 6(9), pp. 169-173.
3. Zasyпка, L.I., Vegerzhinskaia, N.D. and Maksimenko, Yu.A. (2009), "Analysis of the health status of children", *Zdorove zhenshchiny*, no. 8(44), pp. 156-158.
4. Kulchytska, T.K. (2008), "Children's health status: regional aspect", *Likarnia v XXI stolitti: upravlinnia ta orhanizatsiia medychnoi dopomohy* [Hospital in the twenty-first century: management and organization of medical care], *Materialy Vseukr. Nauk.-prakt. konferentsii* [Materials of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference], Kyiv, Ukraine, pp. 90-91.
5. Moiseienko, R.O., Sokolovska, Ya.I., Kulchytska, T.K. and Bukhanovska, T.M. (2010), "Analysis and trends of the incidence of children's population in Ukraine", *Sovremennaia pediatriia*, no. 3(31), pp. 13-17.
6. Moiseienko, R.O. "Only 30% of Ukrainian schoolchildren withstand physical education activities without risk to health", available at: <http://zik.com.ua/ua/news/2010/03/02/219182> (access date January 03, 2018).
7. Moiseienko, R.O. (2011), "Maternal and child health in Ukraine: problems and prospects", *Zdorove zhenshchiny*, no. 3(15), pp. 8-16.
8. Panchyshyn, N.Ya., Smirnova, V.L. and Halytska-Kharkhalis, O.Ya. (2011), "The incidence of children's population in Ukraine and factors affecting the health of children", *Aktualni pytannia pediatrii, akusherstva ta hinekolohii*, no.2, pp. 131-132.
9. Petrovska, M., Pantylei, V. And Artemenko, O. (2015), "Factors of forming the health potential of the children's population of Lviv region", *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Serii: heohraphiia*, no.2, pp. 44-53.
10. Romaniv, O.Ya. (2003), "Medical and geographical basis of the health of the children's population (on materials of the Khmelnytsky region)", Thesis abstract of Cand. Sc. (Geog.), 11.00.02, Lviv National University named Ivan Franko, Lviv, Ukraine, 17 p.

11. Antypkin, Yu.H. "The state of health of children in the conditions of various environmental factors", available at: <http://m-l.com.ua/?aid=438> (access date January 02, 2018).
12. Berdnyk, O.V. (2003), "The basic patterns of the formation of the health of the child population living in regions with different ecological conditions", Thesis abstract of Doc. Sc. (Med.), 14.02.01, Institute of Hygiene and Medical Ecology named O.M. Marzeev AMS of Ukraine, Kyiv, Ukraine, 40 p.
13. Zahorodnii, V.V. (2012), "Preserving the health of the children's population is the most important task of society", *Bezpeka zhyttiedialnosti v osviti*, no. 5(17), pp. 2-5.
14. Zahorodnii, V.V. (2012), "Modern problems of health of the children's population of school age and ways of their solution", *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu. Seriya : Pedahohichni nauky. Fizychnye vykhovannia ta sport*, Iss. 129, Vol. 3, pp. 141-144, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuPN_2015_129%283%29__34 (access date January 03, 2018).
15. Zhylyka, K.I. (2013), "The state of health of children in Ukraine as a result of public administration in the health care system", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 14, pp. 129-133.
16. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy* [State Statistics Service of Ukraine], available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (access date January 03, 2018).
17. Timonina, M.B. (2017), *Naselennia Ukrainy za 2016 rik* [The population of Ukraine for 2016], *demohrafichnyi shchorichnyk* [demographic yearbook], Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, Kyiv, Ukraine, 133 p.
18. Karmazina, O.O. (2017), *Zaklady okhorony zdorovia ta zakhvoriuvanist naselennia Ukrainy u 2016 rotsi* [Healthcare facilities and morbidity of the population of Ukraine in 2016], *statystychnyi biuleten* [statistical bulletin], Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, Kyiv, Ukraine, 89 p.

Стаття надійшла до редакції 15.01.2018 р.

Рецензент: д.е.н., професор Львівського
університету бізнесу та права Л.Т. Шевчук

УДК 323:364.14

Кальницька М.А.,
канд. екон. наук, доцент кафедри міжнародних відносин
Ужгородський національний університет

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСНОВНИХ ПІДХОДІВ ДО ВИЗНАЧЕНЬ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ТА ПОЛІТИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Kalnytska M.A.,
cand.sc.(econ.), associate professor at the
department of international relations,
Uzhhorod National University

RESEARCH OF BASIC GOING IS NEAR DETERMINATIONS OF PUBLIC POLICY FOR PROVIDING OF SOCIAL DEVELOPMENT AND POLICY FOR PROVIDING OF SOCIAL DEVELOPMENT

Постановка проблеми. Політика соціального розвитку держави важлива насамперед своїм впливом на якість життя людей, оскільки загалом спрямована на забезпечення всебічного розвитку власних громадян. Гарантування добробуту та належного рівня життя, забезпечення соціальних гарантій та підтримання відносин між соціальними групами становить суть державної політики забезпечення соціального розвитку.

Як наслідок вище зазначеного, на сучасному етапі зростає актуальність дослідження підходів до визначень державної політики забезпечення соціального розвитку та політики забезпечення соціального розвитку, у кожному з них є певний позитивний базис, а елементи кожної з цих класифікаційних груп використовуються та реалізуються більшістю розвинених держав світу через власну соціальну політику.